حمید سبزواری (شاعر) | امیر حسین فردی (نویسنده) | ابوالفضل عالی (گرافیست) | حسن شایانفر (محقق) | شهید رسول کاظم‌نژاد (عکاس) | شهید احمد زارعی (شاعر) | مهرداد اوستا (شاعر) | حسن روح‌الامین (نقاش) | سیاوشنجاعی طباطبایی (کاریکاتوریست) | حبیب‌الله معلمی (شاعر) | علیرضا قزوه (شاعر) | محمد علی گودینی (نویسنده) | علی‌محمد مؤدب (شاعر) | محمد مهدی سیار (شاعر) | سیمین‌دخت وحیدی (شاعر) | امیر حسین صلواتیان (تصویرگر)

تحول در نمایش آثار تاریخی حرم مطهر امام رضا(ع) با فناوری‌های نوین

موزه دیجیتال آستان قدس رضوی

موزه دیجیتال آستان قدس رضوی با بهره‌گیری از جدیدترین فناوری‌ها، تحول چشمگیری در نحوه معرفی آثار و گنجینه‌های حرم مطهر امام رضا(ع) ایجاد کرده است. این موزه به‌عنوان یکی از پیشگامان استفاده از فناوری در حوزه موزه‌داری، به‌ویژه در عرصه معرفی میراث فرهنگی و مذهبی، گام‌های نوینی برداشته و به بازدیدکنندگان تجربه‌ای منحصربه‌فرد و تعاملی ارائه می‌دهد.

تورهای مجازی: بازدید آنلاین از آثار موزه‌ای

موزه دیجیتال آستان قدس رضوی به‌منظور فراهم‌سازی دسترسی گسترده‌تر به آثار خود، سامانه بازدید مجازی را راه‌اندازی کرده است. این سامانه به بازدیدکنندگان امکان می‌دهد به‌صورت آنلاین از گنجینه‌های قرآن، صحیفه سجادیه، استاد فرشچیان، تاریخ حرم مطهر رضوی و سایر مجموعه‌های ارزشمند موزه دیدن کنند. همچنین این سامانه به‌عنوان نخستین سامانه تجمیع محتوا برای تورهای مجازی در موزه‌ها شناخته می‌شود. بازدید از آثار موزه‌ای از طریق این سامانه به‌صورت کاملاً آنلاین و بدون محدودیت مکانی و زمانی امکان‌پذیر است. برای تجربه بازدید مجازی، بازدیدکنندگان می‌توانند به سامانه بازدید مجازی موزه آستان قدس رضوی به نشانی https://digimuseum.razavi.ir مراجعه کنند.

فناوری واقعیت مجازی(VR): تجربه غوطه‌وری در محیط ۳۶۰ درجه‌ای گنجینه‌ها

موزه آستان قدس رضوی همچنین از فناوری واقعیت مجازی(VR) برای ارتقای تجربه بازدیدکنندگان استفاده می‌کند. این فناوری به بازدیدکنندگان این امکان را می‌دهد که به‌صورت سه‌بعدی و واقع‌گرایانه از آثار مختلف موزه بازدید کنند. بازدیدکنندگان می‌توانند در فضای سه‌بعدی موزه حضور یابند و آثار را از زوایای مختلف مشاهده کنند. این تجربه در گنجینه‌هایی مانند قرآن، صحیفه سجادیه و نهج‌البلاغه، تاریخ حرم مطهر رضوی، فرش و آثار استاد فرشچیان پیاده‌سازی شده است.

دیجیتال‌سازی تخصصی آثار موزه‌ای: اسکن سه‌بعدی عکس‌های ۳۶۰ درجه، عکس‌های گیگاپیکسلی و پانوراما

یکی دیگر از اقدامات برجسته موزه دیجیتال آستان قدس رضوی، دیجیتال‌سازی تخصصی آثار موزه‌ای است. این فرآیند شامل تولید تصاویر ۳۶۰ درجه، تصاویر گیگاپیکسلی، پانوراما و مدل‌های سه‌بعدی از آثار می‌شود. تصاویر با دقت و جزئیات بسیار بالا امکان مشاهده آثار از زوایای مختلف را فراهم می‌کنند و بازدیدکنندگان می‌توانند جزئیات را در سطحی فراتر از تصاویر معمولی ببینند. به‌ویژه تصاویر گیگاپیکسلی که کیفیت بسیار بالایی دارند، امکان بزرگ‌نمایی و بررسی دقیق‌تر آثار را فراهم می‌آورند. این فناوری‌های دیجیتال در نمایش و حفاظت از آثار حساس و آسیب‌پذیر نقش حیاتی دارند و به حفظ و معرفی این میراث برای نسل‌های آینده کمک می‌کنند.

تولید محتوای چندرسانه‌ای و جذاب برای معرفی آثار موزه‌ای

موزه دیجیتال آستان قدس رضوی به‌منظور معرفی هرچه بهتر آثار خود و آشنایی عمیق‌تر بازدیدکنندگان با میراث فرهنگی حرم مطهر، مجموعه‌ای گسترده از محتوای دیجیتال تولید کرده است. این مجموعه شامل کلیپ‌های آموزشی کوتاه و بلند، پادکست‌های موضوعی، موشن‌گرافی‌های تحلیلی و ویدئوگرافیک‌های روایت‌محور است که هر یک با رویکردی پژوهشی و هنری طراحی شده‌اند تا هم اطلاعات دقیق ارائه دهند و هم تجربه‌ای بصری و شنیداری جذاب فراهم کنند.

این محتواها به‌صورت تعاملی و چندرسانه‌ای برای گروه‌های سنی و سلیقه‌های مختلف آماده می‌شوند و در پلتفرم‌های اجتماعی و کانال‌های رسمی موزه دیجیتال منتشر می‌گردند. هدف از تولید این آثار، نه‌تنها معرفی اشیاء و متون موزه‌ای، بلکه تبیین زمینه تاریخی، هنری و معنایی هر اثر، تشویق مخاطب به کنجکاوی و پژوهش، و فراهم‌سازی دسترسی آسان برای نسل جوان و علاقه‌مندان به تاریخ و هنر است. این رویکرد دیجیتال، امکان آشنایی با گنجینه‌ها را در هر زمان و مکان فراهم می‌آورد و نقش مهمی در حفظ، ترویج و انتقال میراث فرهنگی به نسل‌های آینده ایفا می‌کند.

میز خدمت موزه دیجیتال آستان قدس رضوی

یکی از مهم‌ترین اقدامات موزه دیجیتال آستان قدس رضوی، راه‌اندازی میز خدمت موزه دیجیتال است. این میز خدمت با هدف تسهیل دسترسی بازدیدکنندگان به خدمات دیجیتال و ارتقای تجربه بازدید حضوری و مجازی طراحی شده است. در چارچوب این میز، مجموعه‌ای از خدمات و برنامه‌های تعاملی ارائه می‌شود که شامل برگزاری مسابقات موزه‌شناسی، مسابقات نقاشی دیجیتال، بازی‌های جورچین آثار موزه‌ای و معرفی سامانه‌های بازدید مجازی و شبکه‌های اجتماعی موزه است.

علاوه‌بر این، میز خدمت نقش راهبری و اطلاع‌رسانی را نیز برعهده دارد و سامانه راهنمای هوشمند موزه‌ها(آی‌بیکن) را معرفی و فعال می‌کند تا بازدیدکنندگان بتوانند با استفاده از تلفن یا دستگاه‌های همراه، توضیحات آثار و محتوای تکمیلی را به‌صورت لحظه‌ای دریافت کنند. کارکنان میز خدمت به بازدیدکنندگان کمک می‌کنند تا از امکانات دیجیتال موزه بهره‌برداری کنند، در مسابقات شرکت نمایند و راهنمایی‌های فنی لازم برای استفاده از تورهای مجازی و محتوای چندرسانه‌ای را دریافت کنند.

این میز خدمت در موزه مرکزی آستان قدس رضوی مستقر است و دسترسی به آن برای همه بازدیدکنندگان فراهم است؛ هدف نهائی ایجاد پیوندی نزدیک‌تر میان مخاطب و گنجینه‌ها، تشویق مشارکت فعال بازدیدکنندگان و گسترش دسترسی به محتوای آموزشی و تفریحی موزه در قالبی مدرن و کاربرمحور است.

پیاده‌سازی سامانه راهنمای هوشمند موزه‌ها(آی بیکن) در گنجینه‌ها

پیاده‌سازی سامانه راهنمای هوشمند موزه‌ها(آی‌بیکن) در گنجینه قرآن حرم رضوی با هدف فراهم‌آوری دسترسی آسان به محتواهای متنی، تصویری، صوتی و ویدئویی مرتبط با آثار نفیس این گنجینه، از طریق سامانه گنج‌خانه رضوی، انجام شد. این سامانه به‌عنوان اولین سیستم آی‌بیکن در موزه‌های کشور، تجربه بازدید بهینه و تعاملی را به طور میانگین برای بازدیدکنندگان موزه‌های آستان قدس رضوی فراهم می‌آورد. بازدیدکنندگان می‌توانند از طریق این فناوری، تصاویر و ویدئوها و سایر محتواهای مرتبط با آثار موزه‌ای را در زمان تماشای آن اثر در ویترین مشاهده کنند. این سامانه در گنجینه‌های قرآن، صحیفه سجادیه، آثار استاد فرشچیان، مقام معظم رهبری و نهج‌البلاغه پیاده‌سازی شده است و به بازدیدکنندگان این امکان را می‌دهد تا توضیحات تکمیلی و محتوای آموزشی مربوط به هر اثر را به‌صورت لحظه‌ای دریافت کنند.

راه‌اندازی سامانه‌های تعاملی چندزبانه

موزه دیجیتال آستان قدس رضوی علاوه‌بر ارائه خدمات دیجیتال، اقدام به راه‌اندازی سامانه‌های تعاملی نوین کرده است تا تجربه بازدید را از حالت صرفاً مشاهده‌ای به تجربه‌ای مشارکتی و آموزشی تبدیل کند. از جمله این سامانه‌ها می‌توان به سامانه مسابقات موزه‌شناسی، سامانه دیجیتال جورچین آثار موزه‌ای و سامانه نقاشی دیجیتال اشاره کرد که هر یک با طراحی کاربرمحور و محیطی جذاب در دسترس مخاطبان قرار گرفته‌اند.

این سامانه‌ها به بازدیدکنندگان امکان می‌دهند تا به‌صورت فعال با آثار موزه‌ای درگیر شوند: مسابقات موزه‌شناسی دانش و کنجکاوی را تقویت می‌کند، جورچین دیجیتال شناخت بصری و حافظه تاریخی را پرورش می‌دهد و نقاشی دیجیتال خلاقیت و ارتباط هنری با میراث فرهنگی را تسهیل می‌کند. رابط‌های تعاملی، بازخورد آنی و سطوح مختلف دشواری، تجربه‌ای مناسب برای گروه‌های سنی گوناگون فراهم می‌آورد.

تمرکز ویژه این طرح‌ها بر کودکان و نوجوانان است تا نسلی آشنا با تاریخ و هنر پرورش یابد؛ همزمان این سامانه‌ها برای سایر علاقه‌مندان نیز ابزارهای آموزشی و تفسیری ارائه می‌کنند. نتیجه، گسترش دسترسی، افزایش مشارکت مخاطبان و تبدیل بازدید موزه‌ای به تجربه‌ای آموزنده، سرگرم‌کننده و ماندگار است.

شبکه‌های اجتماعی موزه دیجیتال آستان قدس رضوی

موزه دیجیتال آستان قدس رضوی علاوه‌بر فراهم‌آوردن تجربه‌های آنلاین و تعاملی، به‌صورت فعال در شبکه‌های اجتماعی حضور دارد. این موزه با کانال‌ها و صفحات رسمی در بیش از ده پلتفرم داخلی و خارجی- از جمله بله، سروش، ایتا، آپارات، گپ، نسیم رضوان، روبینو و روبیکا- آثار، رویدادها و تولیدات دیجیتال خود را معرفی می‌کند و محتوایی متنوع شامل گزارش‌های تصویری، معرفی گنجینه‌ها و اطلاع‌رسانی رویدادها منتشر می‌نماید.

علاقه‌مندان می‌توانند برای دنبال‌کردن اخبار و تازه‌های موزه از طریق آیدی @digimuseum_aqr در این شبکه‌ها به‌راحتی به‌روز بمانند و از محتوای آموزشی و تعاملی بهره‌مند شوند.

پایگاه اطلاعات موزه‌ای: دسترسی آسان به اطلاعات آثار موزه‌ای

یکی از مهم‌ترین دستاوردهای موزه دیجیتال آستان قدس رضوی، راه‌اندازی پایگاه جامع اطلاعات موزه‌ای است. این پایگاه که با هدف تجمیع و دسترسی آسان به اطلاعات آثار موزه‌ای طراحی شده است تاکنون اطلاعات بیش از ۱۶۰ هزار شیء موزه‌ای را در خود جای داده است. این سامانه به پژوهشگران و علاقه‌مندان این امکان را خواهد داد که به‌صورت آنلاین به شناسنامه آثار، تصاویر با کیفیت، اسکن‌های دوبعدی و سه‌بعدی و توضیحات علمی دسترسی داشته باشند. اطلاعات موجود در این پایگاه به‌طور مستمر به‌روزرسانی می‌شود و به‌ویژه برای محققان و هنرمندان یک منبع غنی از داده‌های موزه‌ای است.

استقرار تاج‌اسکرین‌ها و سامانه رمزینه در گنجینه‌ها

برای ارتقای تجربه بازدیدکنندگان و معرفی محتوای دیجیتال آثار، موزه آستان قدس رضوی اقدام به استقرار تاج‌اسکرین‌ها در گنجینه‌های مختلف خود کرده است. این تاج‌اسکرین‌ها به طور ویژه برای ارائه محتوای دیجیتال تعاملی طراحی شده‌اند و به بازدیدکنندگان این امکان را می‌دهند که به‌صورت دیجیتالی اطلاعات تکمیلی درخصوص آثار موجود را مشاهده کرده و جزئیات مرتبط با هر اثر را مطالعه کنند. همچنین، در این گنجینه‌ها، پیاده‌سازی سامانه رمزینه (QR Code) انجام شده است، به طوری که بازدیدکنندگان می‌توانند با اسکن کدهای QR موجود در کنار هر اثر، به محتوای دیجیتال تکمیلی دسترسی پیدا کنند و بدین صورت تجربه‌ای تعاملی و آموزنده را برای بازدیدکنندگان فراهم می‌آورد.

پویش جهانی «موزه‌ها و هوش مصنوعی» و فراخوان «تولید محتوا برای کودکان و نوجوانان»

به مناسبت روز جهانی موزه‌ها، موزه آستان قدس رضوی پویش جهانی «موزه‌ها و هوش مصنوعی» را برگزار کرده است. این پویش فرصتی برای هنرمندان و پژوهشگران است تا با استفاده از فناوری‌های هوش مصنوعی، آثار فرهنگی و هنری را به شیوه‌ای نوآورانه بازآفرینی کنند. همچنین، به‌منظور معرفی آثار ارزشمند فرهنگی و هنری ایران اسلامی، موزه دیجیتال از کودکان و نوجوانان ۷ تا ۱۵ سال دعوت می‌کند تا در تولید کلیپ‌های آموزشی و فرهنگی مشارکت کنند. این طرح به کودکان و نوجوانان این فرصت را می‌دهد که با استفاده از داستان‌گویی و توضیحات فرهنگی، آثار موزه‌ای آستان قدس رضوی را معرفی کنند. علاقه‌مندان به شرکت در پویش و فراخوان می‌توانند آثار خود را تا ۲۵ آذر ۱۴۰۴ ارسال کرده و برای ثبت‌نام در طرح تولید محتوا، مشخصات کودک یا نوجوان خود را به سامانه پیامکی ۲۰۰۰۵۱۰۰۵۲ ارسال کنند یا از طریق ایمیل digimuseum.aqr@gmail.com با موزه دیجیتال آستان قدس رضوی در ارتباط باشند.

برنامه‌های آینده موزه دیجیتال آستان قدس رضوی

موزه دیجیتال آستان قدس رضوی با چشم‌انداز توسعه و نوآوری در زمینه موزه‌داری دیجیتال، برنامه‌های گسترده‌ای برای آینده در نظر گرفته است. در این راستا، برنامه‌هایی همچون استفاده از فناوری واقعیت افزوده (AR) برای ارائه تجربیات تعاملی و جذاب، توسعه تورهای مجازی برای سایر گنجینه‌ها، گسترش سامانه راهنمای هوشمند موزه‌ها(آی‌بیکن) و راه‌اندازی سامانه‌های رمزینه (QR Code) برای دسترسی سریع به اطلاعات آثار در دست اجرا است. همچنین، طراحی سامانه‌های جدید برای کودکان و نوجوانان، شامل بازی‌های دیجیتال و مسابقات تعاملی، و ارائه محتوای صوتی و تصویری از طریق سامانه آوایار رضوی، از دیگر اهداف آینده است. علاوه‌بر این، بهره‌برداری از هوش مصنوعی برای شخصی‌سازی تجربه بازدیدکنندگان، طراحی اپلیکیشن موبایل پیشرفته برای ارائه خدمات مختلف به بازدیدکنندگان و راه‌اندازی «موزه‌های سیار دیجیتال» از جمله ابتکارات آینده موزه دیجیتال آستان قدس رضوی است.

علاوه‌بر این، موزه دیجیتال در نظر دارد تا با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، خدمات جدیدی مانند برگزاری نمایشگاه‌های مجازی بین‌المللی، ارائه آثار هنری و تاریخی در قالب توکن‌های غیرقابل تعویض(NFT)، و طراحی پلتفرم‌های مشارکتی برای جمع‌آوری نظرات و بازخوردهای بازدیدکنندگان را پیاده‌سازی کند. همچنین، پروژه‌های مستندسازی دیجیتال آثار تاریخی و مذهبی با دقت بالا، شبیه‌سازی‌های تاریخی و مذهبی، و استفاده از الگوریتم‌های پردازش تصویر و تحلیل داده برای پژوهش‌های علمی، به‌عنوان بخشی از برنامه‌های بلندمدت این موزه برای حفظ و معرفی میراث فرهنگی حرم امام رضا(ع) به شیوه‌ای نوین و دیجیتال در دستورکار قرار دارد. طراحی سامانه‌های چندزبانه و کانال موزه دیجیتال به زبان‌های عربی، انگلیسی و اردو از دیگر برنامه‌های آینده می‌باشد. این اقدامات، موزه آستان قدس رضوی را در مسیر تبدیل شدن به یکی از پیشگامان جهانی در حوزه موزه‌داری دیجیتال قرار می‌دهد.

مهدی کریمی
رئیس اداره موزه دیجیتال آستان قدس رضوی

نذر سلامتی رضاجان امیرخانی

کنار گنبد خضرا دست به دعا هستم

امیرحسین انبارداران

دور از وطن که باشی خبرهای تلخ، جانت را بیشتر آزار می‌دهد.

از اولین روزهایی که رضاجان امیرخانی پا در رکاب پاراگلایدر گذاشت نگران چنین روزهایی بودم؛ آخر، رضاجان امیرخانی که فقط برای خودش نبود... یک دنیا خاطره دارم از آدم‌ها و دل‌هایی که رضاجان امیرخانی سهم داشت و دارد در شادی و عزتشان... از برخی آدم‌های خالص و ناب جزیره قشم بگیر تا همراهانش در حج تمتع سال ۱۳۸۵، که شاید چون حدیث نفس بشود از خیر شرحشان می‌گذرم.

مدینه که باشی حرف اول و آخر دلت حزن و اندوه است و اگر خبر سانحه برای رضاجان امیرخانی را در فضای مجازی ببینی اندوهت چند برابر خواهد شد.

تنها دلخوشی و امیدم این‌جا توسل به صاحب گنبد خضرا است و به پیامبر رحمت التماس کرده‌ام هر چه زودتر دوباره بتوانم مثل همیشه با رضاجان امیرخانی همکلام بشوم و دوست‌دارانش بزودی از نگرانی احوال او خلاص شوند ان‌شاءالله.

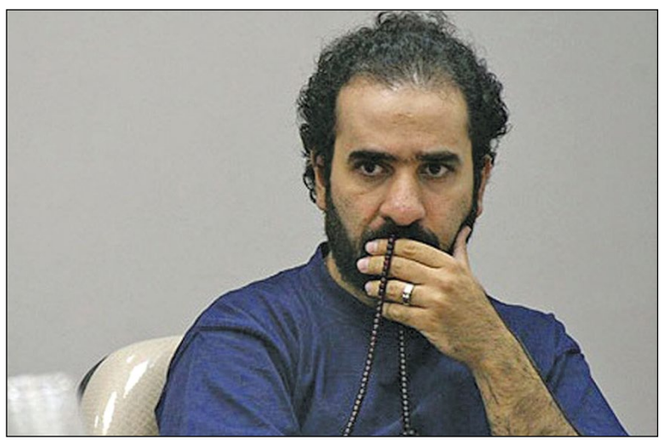

قصه‌های کودکانه امروز، فکرهای فردا

فاضل شیرزاد

امروز همه‌چیز شتابان تغییر می‌یابد. در این عصر، دانستن کافی نیست. باید آموخت. چگونه فکرکردن، چگونه پرسیدن و چگونه نتیجه‌گرفتن را باید آموخت. اینها مهارت‌هایی هستند که از دوران کودکی شکل می‌گیرند؛ از تجربه‌های ساده و ابتدائی.

کودکی آماده خواب است. در بستر خود دراز کشیده است. مادری داستانی را از روی کتابی برای او می‌خواند. کودکش سرگرم قصه و سرش گرم خواب می‌شود. مادر غافل است. غافل از اینکه شخصیت‌های آن قصه اولین سازنده‌های فکر او هستند؛ آن‌ها با مشکل روبه‌رو می‌شوند؛ راه‌حل می‌جویند؛ درس می‌گیرند. از این‌رو، کودک ذهنش به حرکت درمی‌آید. پرسش‌ها آغاز می‌شوند. چرا؟، چرا؟ و بازهم چرا؟ پایه‌های فکری او شروع به ساختن می‌کنند، تفکری انتقادی.

وقتی در قفسه‌های ادبیات کودک جست‌وجو می‌کنیم، با تصویر دوگانه‌ای روبه‌رو هستیم. از یک‌سو، شمار کتاب‌های کودک افزایش یافته است، به طور چشمگیر. بازار نشر کودک پررونق است و فعال. از سوی دیگر، همه آن‌ها غذای مناسبی نیستند؛ مناسب برای فکر. بسیاری فقط چند خط ساده‌اند و سرگرم‌کننده. ذهن کودک را درگیر نمی‌سازند. برخی نیز سرشار از نصایح. پیام‌های آماده. لقمه‌ای آماده. کودک ضرورتی ندارد تأمل کند، بیندیشد و بیابد.

چنین داستان‌هائی ساختاری ساده دارند. شخصیت‌های ساده‌ای دارند. پیچیدگی ندارند. مشکل جدی ندارند. انتخاب سختی پیش پایشان نیست. پایان قطعی و معلومی دارند. کودک تماشاگر است نه فکرکننده. ذهنش به کار کشیده نمی‌شود و فرصتی برای تحلیل و پرسشگری پیدا نمی‌کند.

مع‌الوصف، کتاب‌های باارزشی هم در این عرصه دیده می‌شوند. کتاب‌هایی که با دقت نگاشته شده‌اند. به دنیای کودکان نزدیک شده‌اند. آن‌ها را وارد دنیایی از سؤال می‌کنند. دنیای احساس و انتخاب. فضائی که در آن کودک با مسائل واقعی روبه‌رو می‌شود. با تصمیم‌های سخت و موقعیت‌هایی که نیاز به فکر دارد.

مادر دیگر غافل نیست. حالا او مصمم است، مصمم به تقویت فکر کودک خود. مصمم به یافتن غذایی مناسب برای ذهن او. به سراغ قصه‌های کتاب کودک می‌رود. به دنبال داستان‌هایی که سؤال‌برانگیز باشد. نه صرفاً اخلاق‌گرا یا پرزرق‌وبرق. دیگر به دنبال داستان ساده نیست. بهتر آنکه کمی پیچیده باشد. شخصیت‌های واقعی‌تر داشته باشد و پایان‌های بازتر. نه‌فقط سرگرم‌کننده و خنداننده بلکه درگیرکننده باشد. او می‌خواهد نسلی بسازد که آگاه و مسئول باشد.

او کتاب را برای کودکش می‌خواند. از او سؤال می‌پرسد. چند سؤال ساده. ذهنش را فعال می‌سازد. این می‌تواند اولین جرقه‌های فکرکردن باشد. مادر می‌داند که آینده تا حد زیادی بستگی دارد به اینکه امروز او برای کودک خود چه داستان‌هایی انتخاب می‌کند.

«آلِ نبی»؛

اوجِ غم و تجلی وفاداری در قاب هنر دینی

از سالیان گذشته تاکنون، هنر تاثیری چشمگیر در مراسمات دینی داشته است. چه در عزاداری‌ها همچون محرم و فاطمیه و چه در اعیادی چون غدیر. این ارتباط پیوسته میان مراسمات آیینی و هنر همچنان ادامه داشته و چه بسا قوی‌تر نیز شده باشد.

اثر جدید حسن روح‌الامین، نقاش برجسته و صاحب سبک هنر آیینی، با عنوان «آلِ نبی»، به محض رونمایی در آستانه ایام فاطمیه، توجه گسترده‌ای را در سطح عموم مردم و میان رسانه‌ها به خود جلب کرد. این تابلو یک تبلور عاطفی و هنری از یکی از حزن‌انگیزترین وقایع تاریخ است: وداع غم‌انگیز حضرت علی بن ابی‌طالب(ع) و اهل بیت با پیکر مطهر حضرت فاطمه زهرا(س). پس از انتشار این نقاشی، به سرعت فضای عزاداری فاطمیه تحت تاثیر آن قرار گرفت.

امانت بازگشته و زهرا از دست رفته

محتوای اصلی تابلو بر محور سوگ اهل بیت بنا شده است. روح‌الامین با بهره‌گیری از تکنیک‌های بصری، فضائی دراماتیک و سنگین را به تصویر کشیده است. نورپردازی اثر با تاکید بر چهره‌ها و پیکر مطهر، احساس تنهائی و اندوه عظیم را به مخاطب منتقل می‌کند. هنرمند در معرفی این اثر، با نقل بخشی از روایت تاریخی و استعاری می‌گوید: «قَد اسْتُرْجِعَتِ الْوَدِیعَةُ وَ أُخِذَتِ الرَّهِینَةُ وَ أُخْلِسَتِ الزَّهْرَاءُ». این عبارت، به معنای «اکنون امانت به صاحبش بازگشت و زهرا از دست من رفت»، از زبان دل امام علی(ع) است.

واکنش‌های تحسین‌آمیز و استقبال کم‌نظیر عمومی

رونمایی از این تابلو که در روزهای انتهائی ایام عزاداری فاطمیه صورت گرفت، بلافاصله بازتابی گسترده یافت. حسن روح‌الامین که در مواقع خاص نقاشی‌هایی مرتبط با وقایع آن زمان منتشر می‌کند این‌بار نیز در روزهای انتهایی دهه دوم فاطمیه «آل نبی» را منتشر کرد و تأثیر اثر را چند برابر ساخت. رسانه‌های متعدد فرهنگی، خبری و مذهبی(از جمله خبرگزاری‌های رسمی، سایت‌های خبری پرمخاطب و رسانه‌های تخصصی فرهنگی) انتشار آن را پوشش دادند.

در فضای مجازی و میان عموم مخاطبان نیز، موجی از واکنش‌های مثبت و عاطفی ایجاد شد. کاربران در نظرات و بازنشرها، تابلو را «بسیار زیبا و غم‌انگیز» توصیف کردند و از روح‌الامین به عنوان «استاد و بی‌نظیر» یاد نمودند. این واکنش‌ها، که اغلب توأم با دعا و تحسین بود، نشان‌دهنده ارتباط عمیق مخاطب با قدرت احساسی و روایی اثر است.

روح‌الامین؛ از نقاشی محرم و غدیر تا چهره مقاومت

حسن روح‌الامین از دهه ۱۳۹۰ با ترکیب رئالیسم، نورپردازی معاصر و روایت‌های آیینی، به چهره‌ای برجسته در نقاشی آیینی ایران تبدیل شد و با آثاری چون «غدیر»، «اربعین» و «عصر عاشورا» هویت سبکی خود را تثبیت کرد. مسیر زیباشناختی او در تبدیل روایت‌های تاریخی به تجربه‌های حسی، زمینه خلق آثار ارزشمند دیگری مانند «آلِ نبی» را فراهم کرد که جمع‌بندی چندسال تجربه اوست. روح‌الامین علاوه‌بر موضوعات عاشورایی، به چهره‌های مقاومت نیز پرداخته و پرتره شهید سیدحسن نصرالله مشهورترین نمونه است. این پرتره با تاکید بر وقار و صلابت این شهید، واکنش گسترده‌ای در لبنان، سوریه و شبکه‌های اجتماعی برانگیخت و در مراسم و بیلبوردهای حزب‌الله نیز استفاده شد. بازتاب‌های فرهنگی و بازطراحی‌های متعدد، این اثر را به یک نماد بصری مهم در هنر مقاومت و یکی از مطرح‌ترین آثار روح‌الامین پس از تابلوهای آیینی‌اش تبدیل کرد.

این اثر برای مردم است نه صاحبان قدرت و سرمایه یا جشنواره‌ها

تعریف هنر را مدعیان و نظریه‌پردازان زیادی شرح داده‌اند و مدام نیز در کم و کیف آن تغییر ایجاد می‌کنند اما نگاه‌های فکری مختلف در عمل خود را آشکار می‌کنند. یک نگاه این است که هنرمند با رهاشدگی از جامعه و اعتقادات دست به خلق آثاری بزند که در نهایت باب میل صاحبان قدرت و سرمایه باشد و یا در جشنواره‌های جورواجور به اصطلاح هنری شرکت داده شود. این‌جا اما آثار هنری به منظور لذت بردن برخی خواص نیست بلکه مخاطب اصلی اثر عموم مردم هستند.

اوج هنر و احساس در هنر

«آلِ نبی» در مجموع، یک دستاورد بزرگ دیگر در کارنامه حسن روح‌الامین و یک افزودنی ارزشمند به گنجینه هنر دینی ایران است. این تابلو با بهره‌گیری از مهارت فنی بی‌نظیر و آمیختن آن با عمق روایت مذهبی، توانسته است نه تنها به یک موفقیت رسانه‌ای تبدیل شود، بلکه به شکلی ماندگار، در فضای فرهنگی و عاطفی ایام فاطمیه جاری گردد. «آلِ نبی» یک گواهی هنری بر مظلومیت و وفاداری است که تأثیری عمیق و مثبت بر روح و جان مخاطبان خود برجای گذاشته و توانایی هنر در خدمت به آیین را به شکلی مؤثر به نمایش می‌گذارد.

محمد محمدی‌افران

نامه‌ای به خدا

فصل پنجم: یک لبخند از آسمان

ساحل قره‌حسنلو

صبح زود بود. هنوز آفتاب کامل بالا نیامده بود و هوای حیاط بوی خنکیِ تازه صبح را می‌داد. سارا با چشمانی نیمه‌خواب از پنجره بیرون را نگاه می‌کرد. پرنده‌ها از روی شاخه‌ها پر می‌زدند و صدای بال‌زدنشان مثل یک سلام آرام بود.

سارا یاد دفترچه‌اش افتاد. همان دفترچه زردی که دیشب زیر بالش گذاشته بود. آن را بیرون کشید و صفحه آخر را نگاه کرد؛ همان جمله‌ای که قبل از خواب نوشته بود: «می‌خواهم وقتی اذان می‌شنوم، همان لحظه با تو حرف بزنم.»

لبخندی روی لبش آمد. امروز قرار بود روزی باشد که برای انجامش جدی‌تر باشد. اما یک اتفاق کوچک، روزِ سارا را به شکل عجیبی تغییر داد...

صبحی که با عجله شروع شد

سارا دیر از خواب بیدار شده بود. مادر از آشپزخانه صدا زد: - «سارا! زودتر آماده شو، امروز قرار بود با مامان‌بزرگ برویم بازار. دیر می‌شود!»

سارا با دستپاچگی لباس پوشید. موهایش را سریع بست و کیفش را برداشت. همان موقع صدای اذان صبح از مسجد پیچید... اما سارا در عجله رفتن به بازار، فقط یک لحظه مکث کرد.

دلش آرام به او گفت: «قرار نبود همین لحظه با خدا صحبت کنی؟»

سارا ایستاد. قدم‌هایش سنگین شد. نگاهش به بند کفش‌هایش افتاد که نیمه‌بسته بود. باز هم صدای مادر: - «سارا! عجله کن دخترم!»

سارا نفس عمیقی کشید. - «مامان... می‌شه دو دقیقه صبر کنید؟... فقط دو دقیقه!»

مادر سرش را از درِ آشپزخانه بیرون آورد. نگاهش مهربان بود. - «می‌خوای نمازت رو بخونی؟»

سارا آرام سر تکان داد. مادر لبخند زد. - «همین که به خدا احترام می‌گذاری، یعنی راهت رو پیدا کردی. عجله‌ای نیست عزیزم، بخون.»

دل سارا گرم شد... درست مثل وقتی که کسی دستت را در تاریکی می‌گیرد.

نمازی که مسیر روزش را عوض کرد

سارا سجاده سبز را پهن کرد. نور نارنجیِ کم‌رنگی از پشت پنجره داخل می‌آمد. هنوز خواب‌آلود بود؛ اما همین که ایستاد و دست‌ها را بالا برد، یک آرامش عمیق می‌آمد و روی قلبش می‌نشست.

نماز کوتاه بود؛ اما انگار زمان کند شده بود.

وقتی سلام آخر را داد، لبخند زد. با خودش گفت: «خدایا... ممنون که اجازه دادی روزم رو با تو شروع کنم.»

سجاده را جمع کرد و به سمت مادر رفت. شرق آفتاب، تازه لکه‌های طلایی‌اش را روی دیوار پاشیده بود.

در مسیر بازار

در راه، سارا کنار مادر و مادربزرگ قدم می‌زد. خیابان شلوغ نبود و بوی نان تازه از نانوایی گوشه‌ی کوچه می‌آمد.

مادربزرگ پرسید: - «سارا جان... امروز هم نمازت رو اول وقت خوندی؟»

سارا با یک برق خاص در چشمانش جواب داد: - «آره مامان‌بزرگ... نزدیک بود جا بمانم، اما نماندم! حس خیلی خوبی داشت.»

مادربزرگ دست او را گرفت. - «همین لحظه‌هاست که خدا لبخند می‌زند دخترم... همین لحظه‌هایی که برایش وقت می‌گذاری.»

سارا با خودش فکر کرد: «اگر واقعاً خدا لبخند بزند... چه چیز قشنگ‌تری از این؟»

یک اتفاق کوچک... اما پرمعنی

وقتی به بازار رسیدند، مادربزرگ دنبال پارچه بود و مادر دنبال چند وسیله‌ی خانه. سارا کمی خسته شد و کنار یک مغازه نشست. آسمان آبی بود. نور خورشید درست روی صورتش می‌افتاد.

در همین لحظه، پیرزن مهربانی که تشت‌های مسی می‌فروخت، جلو آمد و گفت: - «دخترم... چرا این‌قدر سرِحال و خوش‌چهره‌ای؟»

سارا جا خورد. - «من؟! سرحال؟»

پیرزن لبخند زد. - «آره جانم... چشمات یه آرامشی داره که کم پیدا می‌شه. انگار امروزت رو قشنگ شروع کردی...»

سارا لبخند کمرنگی زد و آرام گفت: - «آره... فکر کنم به‌خاطر نمازه.»

پیرزن آهی کشید. - «نماز اول وقت، دل آدم رو جوری روشن می‌کنه که از چهره‌اش هم معلوم می‌شه...»

همین حرف، مثل یک یادداشت طلایی، در ذهن سارا حک شد.

بازگشت به خانه

وقتی به خانه برگشتند، سارا خسته بود اما دلش آرام و روشن بود. دفترچه را باز کرد و نوشت:

«خدایا... امروز فهمیدم نماز اول وقت فقط یک کار خوب نیست. یک نور است که توی صورت آدم، توی حرف‌ها و حتی توی قدم‌هایش هم دیده می‌شود. حتی کسانی که نمی‌شناسندم، می‌فهمند روزم با تو شروع شده.»

دفترچه را بست و روی تخت دراز کشید.

آفتاب عصر روی صورتش می‌افتاد. با خودش گفت:

«چه خوب... امروز یک لبخند از آسمان نصیبم شد.»

و درست در همان لحظه، احساس کرد فردا می‌تواند باز هم بهتر باشد... باز هم نزدیک‌تر... باز هم روشن‌تر.

بانوی من مسبب صبح امامت است

بعد از طلوع آینه باران غزل سرود
نیلوفرانه ماهِ مسلمان غزل سرود
اسرار عارفانه عزیز و مطهرند
از درس و بحث و عالم عرفان غزل سرود
ریحانه رسول خدا آفتاب مهر
بانوی نور در دل نسیان غزل سرود
این خانقاه سبز محل تکامل است
فقه شریف از غم انسان غزل سرود
علم کلام و فلسفه، شرح حدیث عشق
از صرف و نحو؛ روضه رضوان غزل سرود
خورشید روی بال ملائک طلوع کرد
منظومه معطر کیهان غزل سرود
از آب و تاب چشمه کوثر شنیده‌ای؟
مهتاب در ستایش قرآن غزل سرود
بانوی من مسبب صبح امامت است
شاعر که از ولایت سبحان غزل سرود
بانگ اذان شنیده شد از چارسوی شهر
تاریخ پیش پای شهیدان غزل سرود

ونوس جامی‌پور